
КНИГА СВДЧЕНЬ ПРО РОСІЙСЬКУ АНЕКСІЮ КРИМУ 2014 РОКУ

(Рец.: Книга Свідчень. Анатомія російської анексії Криму. Упоряд., пер., супров. тексти Анна Андрієвська, Олена Халімон, ред. Вадим Дивнич / Інститут Критики; Ukrainian Research Institute, Harvard University – Київ: Критика, 2019. – 248 с.)

“Книга про ту частину історії “кримської весни”, яку замовчує або навмисно спотворює російська пропаганда” – так визначили автори проекту тему рецензованого видання, підготовленого Інститутом Критики та Українським науковим інститутом Гарвардського університету. Упорядниками книги є відомі в Україні та Криму журналістки Анна Андрієвська і Олена Халімон. Рік перед тим в їх же упорядкуванні Українським інститутом національної пам’яті видано книгу “Люди “сірої зони”: Свідки російської агресії Криму”. В числі свідків в цих книгах є сотні людей, які згадали і описали ті трагічні події, що змусили десятки тисяч людей покинути свої домівки і все зароблене добро та виїхати на “материкову” частину України, або які перенесли катування, не менш страшні, ніж у катівнях НКВД або гітлерівського гестапо, і були засуджені на багато років тюрми та заслань за свою відданість і любов до України. Ще якась частина кримчан зникли не відомо куди, інших знайдено мертвими зі слідами катувань. Читати ці книги важко, особливо тим, хто був свідком цих трагічних подій. Рано чи пізно відбудуться міжнародні суди проти Російської Федерації, проти її президента Владіміра Путіна та проти безпосередніх виконавців його наказів.

Одразу ж за анексією Криму після 26 лютого 2014 року почалися масштабні військові дії Росії проти України на Донбасі. Путін думав, що зруйнована Україна впаде перед ним на коліна і стане частиною “Великої и неделимой Росії”. Але тут він прорахувався. Україна вступила в нерівну битву з цією страшною шовіністичною силою, втративши більше 13-ти тисяч людських життів. Біля сорока тисяч громадян України поранено та покалічено. Ця війна продовжується і нині. Брутальна та незаконна анексія Криму показала усьому світові, що являє собою сьогоднішня Росія.

У книзі 2019-го року є чотири великі розділи. У першому – “Міти, оплачені життям” – описано, як відбулася анексія Криму за одну ніч, про антиукраїнські міти в попередні роки, про роль у цих трагічних подіях Владіміра Константинова, Алексея Чалого, Сергея Аксьонова і Натальї Поклонської. У другій частині під назвою “Між “зрадою” та “перемогою”” вміщено спогади відомих у Криму людей (Петра Вольвача, Юлія Житнікова, Синавера Кадирова, Артема Кисельова, Василя Овчарука, Лоніда Матюхіна, Світлани Паніної, Романа Яремійчука та інших

свідків і учасників цих подій). У третьому розділі “Назад до ССРСР: відродження репресій у Криму” вміщено безпосередні свідчення Олега Сенцова, Володимира Балуха, Ільмі Умерова, Ескендера Барієва, Ігоря Котеленця, Сервера Мустафаєва, Олега Скрипника та інших. Четвертий розділ описує таємні злочини Росії в Криму (автори Решат Аметов, Андрій Щекун, Анатолій Ковальський, Ришат Параламов, Ахтем Мустафаєв, Геннадій Афанасьєв та інші).

Чи можна було не допустити анексії Криму і всіх подальших трагічних подій? На це питання відповісти важко. Путіну зійшла з рук грузинсько-російська війна 2008 року, світова громадськість не дала належної оцінки створення так званої Придністровської автономії. Хоча до цього часу продовжується агресивна війна Росії проти України, світова спільнота ще не дала належної оцінки цій війні.

Крим за всі роки незалежності розвивався сам по собі, а російська пропаганда робила не без успіху свою “чорну справу”. На весь Крим була лише одна українська гімназія у Сімферополі та декілька українських шкіл. Викладання російською мовою оплачувалося вище, ніж українською. В університеті імені Вернадського програми юридичного факультету були повністю скопійованими з програм Московського університету імені Ломоносова. Більшість навчальних предметів на кафедрі української філології у цьому ж університеті велися російською мовою. В газетні кіоски Криму не поступали ніякі газети українською мовою, зате вони були заповнені газетами з Москви. Армія формувалася з місцевих, у більшості своїй неукраїнських сил. У своїх спогадах я писав про те, як у військовому шпиталі Сімферополя один хворий офіцер голосно говорив по телефону: “... я ненавижу черных, желтых и хохлов”. За день чи два до 26 лютого по Кримському радіо і телевізору був запущений “фейк”, що в Крим приїхали десятьма автобусами “бандери” щоб масово вбивати росіян. Думаю, що багато кримчан за ці останні роки прозріли. Мені досить часто телефонують мої колишні студенти, особливо з числа кримських татар. Не кажу вже про такі глобальні питання, як залучення зарубіжних компаній до розвідки та розробки морських нафтових і газових родовищ, бо всі провладні сили були зацікавлені в закупівлі російського газу. Якби тодішня влада допустила відомі нафтові компанії світу до робіт на морі, то, можливо, Путін би не наважився почати цю страшну війну.

Крим повернеться Україні. Треба, щоб влада в Києві і на місцях була українською за духом і змістом (без Азарових-Януковичів), щоб вона змогла реалізувати повернення затуманених російською пропагандою людей в Україну. Обов’язково треба пройти через суди з агресивною московською владою. І останнє: Крим у складі України має бути Кримсько-татарською автономією. Не маю ніякого сумніву, що в Криму мова різних етносів повинна бути захищеною від будь-яких принижень.

Р. С. Яремійчук (м. Львів)